نوع مقاله: پژوهشی
10.52547/ph.14.28.1 doi

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۲/۲۲
پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۴/۰۹

گونه‌شناسی قاب‌بندی رایج در سکه‌های دوره تیموری*

مریم صادقی قرق‌آقائی** احمد صالحی کاخکی*** فرهاد خسروی بیژائم****

چکیده

یکی از متنوع‌ترین مدارک تاریخی و باستان‌شناسی دورهٔ تیموری، سکه‌ها هستند که با نقوش گوناگون، ضرب شده و اطلاعات ارزشمندی را به دست می‌دهند. علاوه‌بر این، ازلحاظ قاب‌بندی نیز، درخور توجه هستند. با توجه به تنوع قاب‌بندی‌ها، هدف از این پژوهش، تحلیل انواع فرم‌های قاب‌بندی سکه‌ها در دوره تیموری است. چراکه مطالعه آن‌ها، اطلاعات ارزشمندی را ازلحاظ شناخت بخشی از الگوهای بصری در آثار دورهٔ تیموری، در اختیار می‌گذارد. مهم‌ترین سؤال مطرح‌شده در پژوهش حاضر این است که، انواع قاب‌بندی و بیشترین نوع آن، کدام است؟ این پژوهش ازنظرِ هدف، بنیادی و ازنظرِ روش، توصیفی و تحلیلی است. نمونه‌گیری به‌صورت انتخابی هدفمند، انجام شده است. پس از مطالعات مقدماتیِ کتابخانه‌ای، ۱۵ سکهٔ دورهٔ تیموری، از موزه‌های اشمولین، دیوید، ملک و مجموعه شخصی کومش سمنان، انتخاب و مطالعه شد. بر پایهٔ نتایج به‌دست‌آمده، قابِ نمونه‌ها، در یک تقسیم‌بندی کلی به ۳ گونهٔ؛ ترکیبی، مرکزی و حاشیه‌دار، قابل تفکیک هستند. بیشترین تعداد گونه‌ها، به‌ترتیب شامل: قاب‌بندی ترکیبی با ۱۹ نمونه، مرکزی با ۷ نمونه و حاشیه‌دار با ۴ نمونه، هستند. بین گونه‌ها، قاب‌های ترکیبی، بالاترین تعداد و تنوع طرح را دارند. این تنوع، در نقش مرکزی نمونه‌ها، مشاهده می‌شود. قاب‌های ترکیبی، به‌ترتیب تاریخی به انواع: سه‌پر، دایره، هفت‌پر، مربع، چهارپر، دالبُر، هشت‌پر و شش‌پر، تقسیم شده‌اند. چهارپر، با ۸ نمونه، مربع ۴ نمونه، دایره ۲ نمونه و بقیه موارد، با ۱ نمونه، است. متنوع‌ترین نوع قاب‌بندی ترکیبی، متعلق به دورهٔ "شاهرخ"، با شش نقش دایره، مربع، چهارپر، دالبُر، هشت‌پر و شش‌پر است.

واژگان کلیدی: الگوهای طراحی، هنر تیموری، قاب‌بندی، سکه‌های تیموری

---

* این مقاله، برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مریم صادقی قرق‌آقائی "تحلیل فرمی خوشنویسی در سکه‌های ایلخانی و تیموری"، به راهنمایی دکتر احمد صالحی کاخکی و دکتر فرهاد خسروی بیژائم است.

** کارشناس‌ارشد هنر اسلامی، دانشگاه هنر اصفهان. SadeghiiMarya10@gmail.com
*** استاد، دانشکده مرمت، دانشگاه هنر اصفهان (نویسنده مسئول). Salehi.k.a@aui.ac.ir
**** دانشیار، دانشکده صنایع دستی، دانشگاه هنر اصفهان. f.khosravi@aui.ac.ir

مقدمه

یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار در شیوه‌های طراحی سنتی، قاب‌بندی است. عنصر تزیینی قاب، به‌عنوان حاشیهٔ جداکنندهٔ نقش و کتیبه‌ها و عنصر تفکیک‌کنندهٔ درون و برون، نقش‌مایه‌ای بسیار کهن در هر دوره بوده است. تنوع قاب‌بندی‌ها، در روند طراحی هنرهای گوناگون، در تاریخ هنر ایران، تحولات زیادی را تجربه کرده و در کیفیت آثار تاریخی، نقش پررنگی داشته است. ازجمله آثار تاریخی که تنوع بسیاری دارند، سکه‌ها هستند که تسهیل در مبادلات تجاری و اقتصادی و تغییرات اساسی در سیر تکاملی تاریخ زندگی انسان را به همراه داشته‌اند. به‌طوری که نقش و طرح‌های موجود در سکه‌ها، داده‌های فرهنگی مهم و سندی قابل اعتماد، در آثار تاریخی به شمار می‌روند. (شمس‌اشراق، ۱۳۶۹: ۶) همچنین، بازتاب دهندهٔ جغرافیای فرهنگی سرزمین‌های مختلف، هستند (بیانی، ۱۳۸۹: ۵). اجزای تشکیل‌دهندهٔ هر سکه همچون نوع فلز، نقش‌ها و نگاره‌ها، علائم روی سکه، محل ضرب، تاریخ ضرب و مواردی مشابه، همچنین، اشکال و قالب‌های گوناگون، خصوصاً در این پژوهش قاب‌بندی متنوع سکه‌های دورهٔ تیموری، در شناخت تاریخ، اقتصاد، فرهنگ و هنر نقش بسزایی ایفا می‌کنند. دورهٔ اسلامی باعث شد در ظاهر سکه‌ها تغییراتی ایجاد شود. قاب‌بندی سکه‌های تیموری نیز از این امر مستثنی نبود. در دورهٔ تیموری این تغییرات به‌صورت خصوصیات و ویژگی‌های منحصربه‌فرد، قابل مشاهده است. ضمن اینکه تاکنون، پژوهشی بر روی آن‌ها انجام نشده است. بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته، محدود یا فقط از یک زاویه بود. این امر، دلیلی شد تا با مطالعه و تحلیل سکه‌های این دورهٔ تاریخی، پژوهشی جامع‌تر در زمینهٔ قاب‌بندی آن‌ها انجام شود. هدف از این پژوهش، مطالعهٔ تحولات قاب‌بندی سکه‌ها و انواع فرم‌های آن‌ها در دورهٔ تیموری است. بدین منظور، پژوهش پیش‌رو پاسخ‌گو به این پرسش‌هاست: انواع قاب‌بندی و بیشترین نوع آن، کدام است؟ فرهنگ بصری غالب در قاب‌بندی سکه‌های تیموری چیست؟ بدین‌ترتیب، بر این اساس که دسترسی نداشتن به نتایج پژوهشی مستقل با مضمونِ مذکور، ضرورت انجام تحقیق پیش‌رو را توجیه می‌کند، به تحلیل قاب‌بندی سکه‌های تیموری پرداخته خواهد شد.

پیشینهٔ پژوهش

ازآنجاکه در پژوهش‌ها شکل قاب در سکه‌های دورهٔ تیموری، مورد مطالعه قرار نگرفته است، در این پژوهش سعی شده تا تنوع قاب‌بندی موجود در سکه‌های پادشاهان تیموری مشخص شود. پژوهش‌های انجام‌شده دربارهٔ سکه‌های تیموری، بدین شرح است:

تقوی و نیک‌گفتار (۱۳۹۴) در مقالهٔ "سکه‌شناسی در دوره شاه سلطان‌حسین بایقرا در محدوده تاریخی خراسان بزرگ (با تکیه بر رویکرد مذهبی)"، تعداد ۱۲۸ سکه از سکه‌های مکشوفهٔ پیرامون حرم رضوی و مخزن توس را مطالعه کرده و به نتایجی در زمینهٔ وزن، واحد سکه‌ها، مذهب، گرایش و حوزه فرمانروایی شاه سلطان‌حسین رسیده‌اند. نتایج این پژوهش بیانگر آن است که نمونه‌ها ازنظر وزن ۱۰ گروه و ازنظر واحد سکه، شامل دو واحد تَنکه و آقچه هستند. ازلحاظ ایدئولوژی، دو مذهبِ شیعه و سنی در رقابت بوده است (حاکمیت تسنن بر تشیع). همچنین، پول رایج نقره بوده که کیفیت مطلوب و عیاری کامل داشته است.

رضوان و شهناز احمدی‌پیام (۱۳۹۷)، در مقالهٔ "نمایش باورهای شیعی بر سکه‌های دورهٔ تیموری" شعائر مذهبی گوناگونی را بر سکه‌ها مطالعه کرده‌اند. آنان به این نتیجه رسیده‌اند که در این زمینه مذهب شیعه، سهم کمی داشته است؛ و فقط تعداد کمی از سلاطین تیموری، به‌دلایلی چون شیعه‌دوستی، عرض ارادت به خاندان پیامبر و هم‌جواری تیموریان با بارگاه امام رضا (ع)، از شعائر شیعی، بر سکه‌ها استفاده کرده‌اند.

فتحی رواسبحان (۱۴۰۰) در چکیدهٔ مقالهٔ "بررسی وجوه زیبایی‌شناسانه نقوش سکه‌های دوره تیموری و کاربرد این نقوش در طراحی‌های عصر حاضر"، ۸۶ نمونه سکهٔ نقره و مس، و ۱۲ گونه نقش: تاریخ‌دار، حیوانی، خطوط، سورشارژ،[1] گره‌های مختلف، گیاهی، مکان‌های ضرب، نماد امیرتیمور،[2] هندسی، القاب و عناوین، نوشتار شهادتین و حاشیه‌دار در سکه‌ها را در قالب جدول، دسته‌بندی کرده است. او با بررسی جدول‌ها به این نتیجه رسیده که نقوش از باورهای آیینی و باستانی پنهان در فرهنگ خراسان بزرگ، و اقلیم، فرهنگ و هنر هنرمند قالب‌ساز، تأثیر گرفته‌اند. فتحی، ویژگی‌های نقوش سکه‌های دورهٔ تیموری را، در پنج دسته نقوشِ سکه‌های مسی (هندسی، گیاهی، حیوانی)، نقوش سکه‌های نقره (عنوان شاه، شعائر دینی، آیه‌های قرآن)، نقش‌هایی از سکه‌های سربداران (نقوشی از دورهٔ ایلخانی و نماد مختص تیمور)، به شکل سه نقطه برشمرده است.

میرآخورلو و شرفی (۱۴۰۰) در مقالهٔ "نظام ضرب سکه و مبادلات پولی دوره تیموری"، خصوصیات ۴ سکه دوره تیموری را ازنظرِ جنس، واحد پولی، رسم‌الخط، نقوش، القاب، میزان فراوانی، ضرب چندباره، وزن، عیار و محل ضرب، مطالعه و یافته‌ها را در قالب نمودار، ارائه کرده‌اند.

در زمینه قاب و قاب‌بندی، هاشمی قاسم‌آبادی و همکاران (۱۳۹۳) در مقالهٔ "پژوهشی پیرامون بنیان‌های معنایی قاب در هنر ایران قبل از اسلام"، قاب را حریمی امن در باغ، اشیاء و معماری می‌دانند که با توسل به نیروی خیر میسر شده است. آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که بازآفرینی و حفظ پردیس آسمانی بر روی زمین، به شکل باغ‌هاست؛ و نمود تصویری آن در هنر و فرهنگ ایرانی، به‌صورت فرش، تجلی یافته است. در فرش، قاب به‌شکل حاشیه‌ای جهت حفظ این پردیس، به کار رفته است. ازآنجایی‌که تاکنون در زمینهٔ قاب‌بندی سکه‌های دوره تاریخی تیموری، تحقیق مستقلی انجام نشده، در این پژوهش به آن پرداخته شده است.

روش پژوهش

پژوهش ازنظر هدف، بنیادی و ازنظر روش، توصیفی و تحلیلی است. در این راستا، با استفاده از روش نمونه‌گیری انتخابی هدفمند، از میان ۱۵۰ نمونهٔ جمع‌آوری‌شده، ۱۵ نمونهٔ متنوع در طرح و نقوش و قلم خوش‌نویسی، متعلق به دورهٔ تیموری، انتخاب و بررسی شده‌اند. به عبارتی ۱۰درصد از کل نمونه‌های جمع‌آوری‌شده از هر پادشاه، مورد پژوهش قرار گرفته است. سوابق پژوهش با بهره‌گیری از مطالعات کتابخانه‌ای و اسناد ملی موزه‌ها، انجام شده است. شیوهٔ تجزیه و تحلیل در این پژوهش، کیفی است که براساس الگوهای کلی، طرح خطی قاب‌بندی پشت و روی سکه‌ها، تفکیک می‌شود.

تعریف قاب

در لغت‌نامهٔ دهخدا، ذیل مدخل قاب آمده است: «(ترکی، اِ) . . . در مصطلحات نوشته که قاب لفظ ترکی است (بهار عجم). به معنی آوند و ظرف و چون طبق ظرف طعام است، آن را قاب نیز گویند (آنندراج). . . قاب آینه. قاب ترازو. قاب دستمال. قاب‌ساز. قاب‌سازی. قاب ساعت. قاب شانه. قاب عکس. قاب قرآن. قاب قلمدان. قاب کردن. . . قاب‌اندز. قاب‌باز. قاب‌بازی. قاب‌خانه. . . چهارچوب. آسمانه بنائی از درون‌سوی که از چوب کنند. (ع اِ) اندازه. مقدار. (مهذب الاسماء) (غیاث) (ناظم‌الاطباء) (منتهی‌الارب). قاب آینه. [بِ یِ نَ / نِ] (ترکیب اضافی، اِ مرکب) چارچوب که آینه در آن قرار گیرد» (دهخدا، ۱۳۷۷، ج۱۱: ۱۷۲۸۳). همچنین در فرهنگ معین، ذیل واژهٔ قاب «اندازه و مقدار» آمده است (معین، ۱۳۸۷: ۷۸۱).

ازآنجاکه نگارندگان دریافته‌اند قاب در سکه‌ها، صرفاً جنبه تزیینی نداشته و جایگاه عناصر و اجزا را مشخص می‌کرده، منظور آن‌ها از قاب، چارچوب و حاشیهٔ اطراف نقوش موجود در نمونه‌هاست.

مختصری از تاریخ دورهٔ تیموری

در سال ۷۳۶ هـ‌ق.، چهار ماه و نیم پس از مرگ ابوسعید ایلخانی، تیمور (ابن‌عربشاه، ۱۳۷۰: ۴)، از میان طایفه برلاس برخاست (باسورث، ۱۳۷۱: ۲۸۰). او سال ۷۸۲ هـ‌ق. ایران را به دست گرفت، سمرقند را پایتخت خود قرار داد و با حملات متعدد در سال‌های ۷۸۸ تا ۸۰۷ هـ‌ق.، ایران را از دست حکومت‌های کوچک درآورد (یزدی، ۱۳۸۷، ج۱: ۵۵۹)؛ (مرعشی، ۱۳۴۵: ۲۳۷). تیمور سال ۸۰۷ ه.ق. در سمرقند درگذشت (میرجعفری، ۱۳۸۷: ۵). پس از تیمور، خلیل سلطان؛ پسر میرانشاه، موقتاً به جای پیرمحمد نوه تیمور، جانشین تیمور شد (واله اصفهانی قزوینی، ۱۳۷۹: ۳۷۶). او پس از چهار سال حکومت در سمرقند، گرفتار والی ماورای سیحون شد (یزدی، ۱۳۸۷، ج۲: ۵۱۱). با لشکرکشی شاهرخ به ماوراءالنهر سال ۸۱۱ هـ‌ق.، خلیل‌سلطان رهایی یافت (سمرقندی، ۱۳۶۶: ۳۵۴). شاهرخ پسر دیگر تیمور که ده سال قبل از مرگ تیمور، هرات را به‌عنوان مرکز قدرت خود انتخاب کرده بود (ابن‌عربشاه، ۱۳۷۰: ۳۱۱)، به سروسامان دادن هرات مشغول شد و خود را در هرات وارث تخت پدر نامید. او حاکمیت سمرقند را به فرزند بزرگش الغ‌بیگ، هرات را به سومین پسرش بایسنقر و شیراز را تحت حاکمیت ابراهیم‌سلطان قرار داد (سمرقندی، ۱۳۶۶: ۳۵۵). در سال‌های ۸۳۳ و ۸۳۹ هـ‌ق.، شاهرخ برای نبرد با قراقویونلوها به آذربایجان لشکرکشی کرد، اما در نهایت، نتوانست بر آن‌ها پیروز شود و پذیرفت که حاکمان آق‌قویونلو، دست‌نشاندهٔ او بر این ناحیه باشند. پس از مرگ شاهرخ سال ۸۵۰ هـ‌ق.، ابوسعید تیموری بازماندهٔ میرانشاه، سال ۸۵۵ هـ‌ق.، سمرقند را تصرف کرد، اما در فتح آذربایجان، اسیر شد و سال ۸۷۳ هـ‌ق.، به قتل رسید. در همین سال، سلطان‌حسین بایقرا، بر هرات حاکمیت یافت و توانست حدود ۳۸ سال، در آنجا حکومت کند. هرات، پایتخت حکومتی وی بود. قلمرو حکومتی سلطان‌حسین در شرق تا بلخ، در غرب تا بسطام و دامغان، در شمال تا خوارزم و در جنوب تا قندهار و سیستان، کشیده شده بود. قلمرو حکومتی تیموریان، در عهد وی، به آخرین حد خود رسید و محدودهٔ خراسان بزرگ را در بر می‌گرفت (آژند، ۱۳۸۲: ۳۳)، (تصویر ۱). سلطان‌حسین سال ۹۱۱ هـ‌ق.، درگذشت، اما قبل از فوت او، ازبکان به خراسان حمله کردند. بدیع‌الزمان و مظفرحسین پسران سلطان حسین که حکومت را در دست داشتند، نتوانستند در مقابل ازبک‌ها ایستادگی کنند. ازبکان سال ۹۱۳ هـ‌ق.، هرات را تصرف کردند و دوران حکومت تیموریان در خراسان، به پایان رسید (همان: ۳۷)، (تصویر ۲).

معرفی و تحلیل نمونه‌های مطالعاتی

همان‌طور که در قسمت روش پژوهش بیان شد، تعداد ۱۵ نمونه هدفمند انتخاب شده است. در میان نمونه‌های انتخابی، ۳ نمونه از ۳۰ نمونهٔ جمع‌آوری شده از دوره تیمور، ۸ نمونه از ۸۰ نمونهٔ جمع‌آوری‌شده از دورهٔ شاهرخ، یک نمونه از ۱۰ نمونهٔ جمع‌آوری‌شده از دورهٔ ابوسعید، و ۳ نمونه از ۳۰ نمونهٔ جمع‌آوری شده از دورهٔ سلطان‌حسین، انتخاب شده‌اند. نمونه‌های مورد نظر با مطالعه اسناد موجود در موزه‌ها تهیه شده که به‌ترتیب تاریخی در جدول ۱، دیده می‌شوند.

براساس اطلاعات ثبت‌شده در موزه‌ها، سابقهٔ نمونه‌های انتخابی (جدول ۱)، مربوط به بازهٔ سال‌های ۷۸۴ هـ‌ق. تا ۸۶۲ هـ‌ق. است. جنس تمام نمونه‌ها، از نقره و محل ضرب نمونه‌های متعلق به تیمور (در تبریز و سمرقند)، شاهرخ (در یزد، هرات، کرمان، ساری، سمرقند، سبزوار و استرآباد)، ابوسعید (نامشخص) و یک نمونهٔ متعلق به سلطان‌حسین، ضرب اِسترآباد است. ازآنجایی‌که در نمونه‌های انتخابی، مؤلفهٔ قاب‌بندی، تنوع بسیاری دارد، برای درک بیشتر و بهتر گونه‌های مختلف، قاب پشت و روی نمونه‌ها، براساس الگوی خطیِ تعریف‌شده، بررسی و مطالعه شده‌اند که در ادامه، به آن‌ها پرداخته خواهد شد.

تصویر ۱. نقشه قلمرو تیموریان (ترسیم‌شده توسط مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب، قرن ۱۴ هـ‌ش.) (URL :1)

تحلیل قاب‌بندی نمونه‌ها

مطالعهٔ اولیه قابِ نمونه‌ها، بیانگر آن است که انواع قاب‌بندی آثار را می‌توان در سه گونهٔ: "مرکزی"، "حاشیه‌دار" و "ترکیبی" دسته‌بندی کرد. گونه اول، "قاب‌بندی مرکزی"، نمونه‌هایی را شامل می‌شود که یک‌پنجم فضای سطح نمونه، از مرکز، دارای نقش هندسی دایرهٔ ساده است. در تصویر۳، الگوی طرح خطی آن، ارائه شده است.

گونهٔ دوم، "قاب‌بندی حاشیه‌دار"، نمونه‌هایی را شامل می‌شود که نزدیک به لبه، نقش حمایل و تکرار دایرهٔ اطراف سکه و تشکیل یک نوار مروارید را می‌توان دید. این نوار مانند طوق، سکه را محصور کرده است. در حدود یک‌پنجم از مساحت کل سطح سکه، از لبه بیرونی به سمت داخل، دارای این نوع از نقش است (تصویر۴).

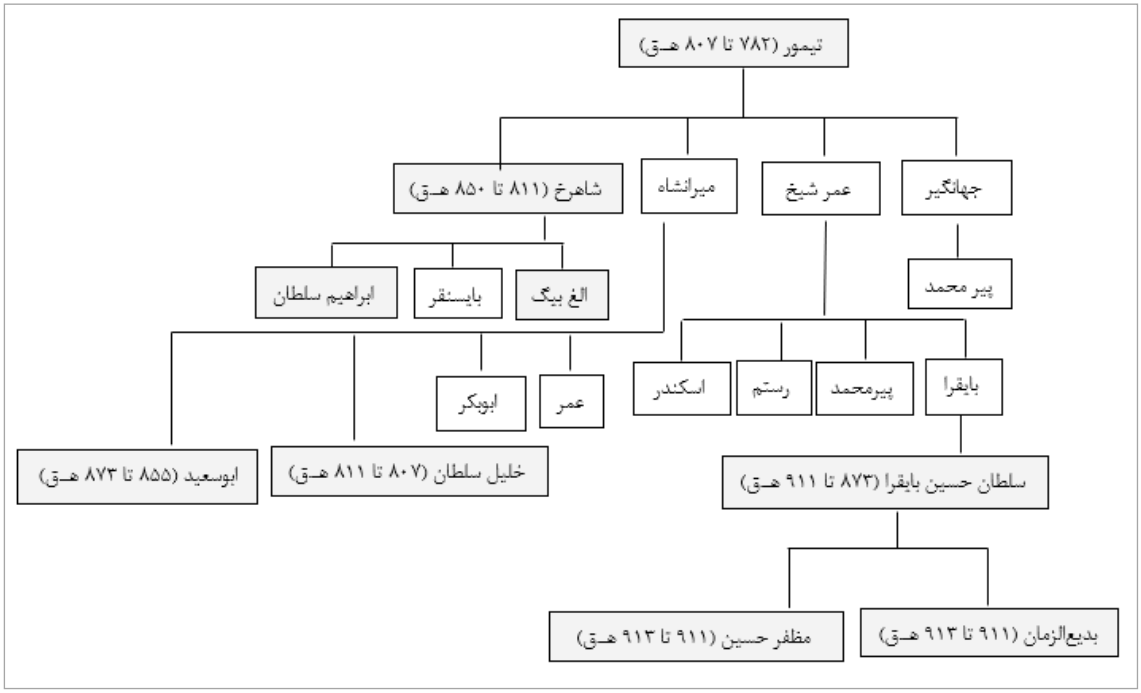

تصویر۲. نمودار شجره‌نامهٔ سلسله تیموریان (امیرخانی، ۱۳۸۳: ۵۲؛ میرجعفری، ۱۳۸۷: ۸۳-۲۵)

جدول ۱. نمونه‌های انتخابی مربوط به دورهٔ تیموری

کد	تصویر	حاکم	سال (هـ.ق.)	جنس	محل ضرب	موزهٔ محل نگهداری	شمارهٔ اثر در موزه	مأخذ
۱		تیمور	نامشخص	نقره	تبریز	ملک	50010602096	(URL: 2)
۲			۷۸۴	نقره	سمرقند	اشمولین	HCR15877	(URL: 3)
۳			۷۸۵	نقره	سمرقند	اشمولین	HCR15876	(URL: 4)
۴		شاهرخ	۸۲۵	نقره	یزد	ملک	50010602121	(URL: 5)
۵			۸۲۸	نقره	هرات	ملک	500160209	(URL:6)
۶			۸۲۸	تنکه	کرمان	نامشخص	284925	(URL: 7)
۷			۸۲۸	تنکه	هرات	نامشخص	283213	(URL: 8)
۸			۸۲۸	تنکه	ساری	نامشخص	280651	(URL: 9)
۹			۸۳۰	تنکه	سمرقند	نامشخص	275697	(URL: 10)
۱۰			۸۳۹	نقره تنکه شاهرخی	سبزوار	دیوید	C130	(URL: 11)
۱۱			۸۴۳	نقره	استرآباد	ملک	50010602098	(URL:12)
۱۲		ابوسعید	نامشخص	نقره	نامشخص	دیوید	C97	(URL: 13)

ادامه جدول۱. نمونه‌های انتخابی مربوط به دورهٔ تیموری

کد	تصویر	حاکم	سال (هـ‍ـق.)	جنس	محل ضرب	موزهٔ محل نگهداری	شمارهٔ اثر در موزه	مأخذ
۱۳		سلطان حسین بایقرا	نامشخص	نقره	نامشخص	ملک	50000601202	(URL: 14)
۱۴			نامشخص	نقره	نامشخص	ملک	50000601094	(URL:15)
۱۵			۸۶۲	نقره	استرآباد	ملک	50010602101	(URL: 16)

(نگارندگان، ۱۴۰۲)

تصویر۳. الگوی قاب‌بندی مرکزی در سکه‌های تیموری (نگارندگان، ۱۴۰۳)

تصویر۴. الگوی قاب‌بندی حاشیه‌دار در سکه‌های تیموری (نگارندگان، ۱۴۰۳)

در بررسی سطح گونهٔ سوم، سه‌پنجم سطح، از مرکز به سمت بیرون و یک‌پنجم سطح، از لبهٔ بیرونی به سمت مرکز، از نوار مروارید یا حمایل است و یا توأمان هر دو نقش هندسی ساده و پیچیده دیده می‌شود. یک‌پنجم بدون نقش است که "ترکیبی" معرفی شده است. الگوی طرح خطی این گونه، در تصویر۵، نمایش داده شده است.

برای مطالعهٔ جزییات کاملِ قاب‌بندی نمونه‌ها، الگوی قاب‌بندی، براساس کلی‌ترین طرح قاب‌بندی نمونه‌های موجود، تهیه شد که در تصویر۶ ارائه شده است. در این تصویر، قسمت "خاکستری رنگ" باقی‌ماندهٔ سکه به‌لحاظ فیزیکی، قسمت "سفیدرنگ" بازسازی طرح سکه توسط نگارندگان دربارهٔ سکه ضرب‌شده مطابق با مطالعات و شواهد موجود، قسمت‌های "خاکستری تیره" نقش‌های ساییده‌شده روی سکه، و بخش‌های "سیاه‌رنگ" نشان‌دهندهٔ قاب‌بندی‌هایِ باقی‌ماندهٔ سکه است.

برای مطالعهٔ دقیق قاب‌بندی نمونه‌ها، طرح خطی نمونه‌های انتخابی، به تفکیک گونه‌ها براساس ترتیب کاربرد قاب، ترسیم و در جدول۲، ارائه شده است. در این جدول، اعداد زیر سکه‌ها، نشانگر شمارهٔ سکه براساس جدول ۱ و حروف "الف" و "ب" به‌ترتیب نشانگر روی سکه و پشت سکه است.

مطالعه مطالب جدول۲ و بررسی فرم قاب‌ها نشان می‌دهند که قاب‌بندی ترکیبی، بیشترین فراوانی را در نمونه‌های مطالعاتی دارد و در تمام دورهٔ تیموری، به کار رفته است. در تمام

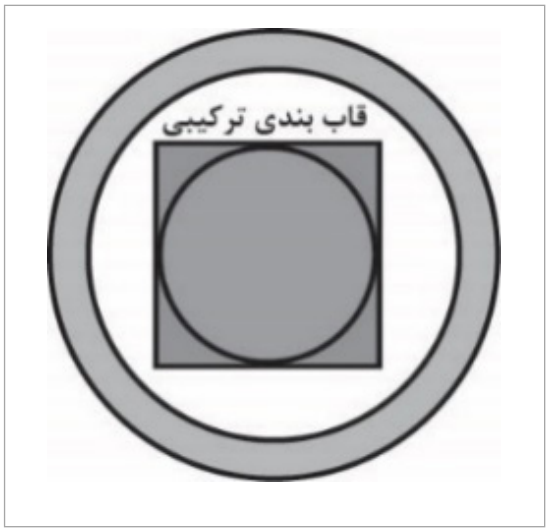

تصویر۵. الگوی قاب‌بندی ترکیبی در سکه‌های تیموری (نگارندگان، ۱۴۰۳)

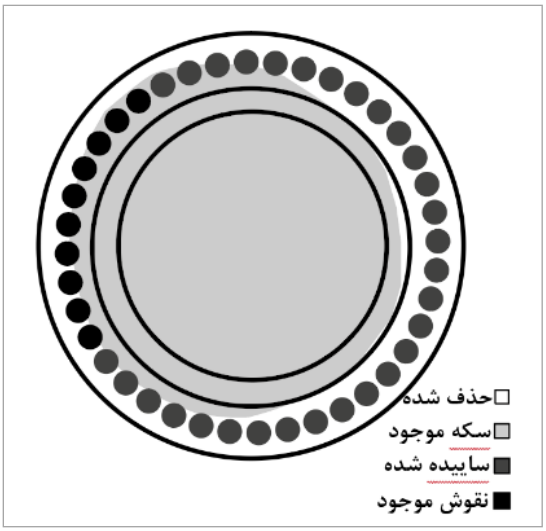

تصویر۶. الگوی قاب‌بندی نمونه‌ها (نگارندگان، ۱۴۰۳)

جدول۲. گونه‌های مختلف قاب‌بندی در نمونه‌های دورهٔ تیموری

ردیف	نوع	طرح خطی						
۱	مرکزی	۲ ب	۴ ب	۱۱ الف	۱۲ ب	۱۳ ب	۱۴ الف	۱۵ الف
۲	حاشیه‌دار	۳ الف	۳ ب	۷ الف	۹ الف			
۳	ترکیبی	۱ الف	۱ ب	۲ الف	۴ الف	۵ الف	۵ ب	۶ الف
		۶ ب	۷ ب	۸ الف	۸ ب	۹ب	۱۰ الف	۱۰ ب
		۱۱ ب	۱۲ الف	۱۳ الف	۱۴ ب	۱۵ ب		

(نگارندگان، ۱۴۰۲)

نمونه‌ها، به‌جز نمونه۳ (مربوط به دورهٔ تیمور)، قاب ترکیبی وجود دارد. به عبارتی، در زمان تیمور، در یک طرف نمونهٔ ۲ و دو طرف نمونهٔ ۱، در زمان شاهرخ در یک طرف نمونه‌های ۴، ۷، ۹، ۱۱، در زمان ابوسعید در یک طرف نمونهٔ ۱۲ و در زمان سلطان‌حسین بایقرا در یک طرف هر سه نمونهٔ ۱۳، ۱۴ و ۱۵، قاب‌بندی ترکیبی مشاهده شده است. قاب‌بندی مرکزی در تمام دورهٔ پادشاهان تیموری وجود دارد. این گونه قاب‌بندی در دورهٔ تیمور تنها در یک طرف نمونهٔ ۲، در دورهٔ شاهرخ تنها در یک طرف نمونه‌های ۴ و ۱۱، در دورهٔ ابوسعید در یک طرف نمونه ۱۲ و در دورهٔ سلطان‌حسین بایقرا، در یک طرف نمونه‌های ۱۳، ۱۴ و ۱۵ دیده می‌شود. حاشیه‌دار تنها در دورهٔ پادشاهان اول تیموری یعنی تیمور و شاهرخ، دیده شده است. به عبارتی، در دو طرف نمونه ۳ مربوط به دوره تیمور و در یک طرف نمونه‌های ۷ و ۹ مربوط به دورهٔ شاهرخ، وجود دارد.

در میان تمام نمونه‌ها، در نمونه‌های ۱۱ (مربوط به دوران شاهرخ) و ۱۲ (مربوط به ابوسعید)، یک ضرب مجزا از کل نمونه که حدود یک‌پنجم کل قاب را به خود اختصاص داده است (بدون توجه به ترکیب کلی قاب و محل قرارگیری بر روی نمونه)؛ با نقش ترنج دیده می‌شود. این ضربِ مجزا و متمایز از دورهٔ ضرب، "انگ" شناخته شده است. از این دو نمونه، نمونه ۱۱ جزء گونهٔ ترکیبی و نمونهٔ ۱۲، جزء گونهٔ مرکزی است.

برای مطالعهٔ دقیق‌تر تنوع قاب‌بندی، طرح خطی نمونه‌ها به تفکیک قاب‌بندی و به‌ترتیب کاربردِ قاب در جدول۳ ارائه شده است. روی سکه و پشت سکه به‌ترتیب با حروف "الف" و "ب" مشخص شده‌اند.

جدول۳. گونه‌های مختلف قاب‌بندی در نمونه‌های دورهٔ تیموری براساس رو و پشت سکه‌ها

ردیف	نوع	طرح خطی					
		الف			ب		
۱	مرکزی	۱۱ الف	۱۴ الف	۱۵ الف	۲ ب	۴ ب	۱۲ ب	۱۳ ب
۲	حاشیه‌دارها	۳ الف	۷ الف	۹ الف	۳ ب			
۳	ترکیبی	۱ الف	۲ الف	۴ الف	۱ ب	۵ ب	۶ ب	۷ ب
		۵ الف	۶ الف	۸ الف	۸ ب	۹ ب	۱۰ ب	۱۱ ب
		۱۰ الف	۱۲ الف	۱۳ الف	۱۴ ب	۱۵ ب		

(نگارندگان، ۱۴۰۲)

با مطالعه جدول۳، می‌توان دریافت قاب‌بندی در "روی نمونه‌ها" شامل ۳ نمونهٔ دارای قاب‌بندی مرکزی است. از این ۳ نمونه یک نمونه متعلق به دوران شاهرخ و دو نمونه متعلق به دوران سلطان‌حسین است. ۳ نمونه نیز قاب‌بندی حاشیه‌دار دارد. یک نمونه از این دسته متعلق به دورهٔ تیمور، و دو نمونه متعلق به دورهٔ شاهرخ است. ۹ نمونه دیگر، قاب‌بندی ترکیبی دارد. از این دسته، ۲ سکه به دورهٔ تیمور، ۵ نمونه به دورهٔ شاهرخ، یک نمونه به دورهٔ ابوسعید، و یک نمونه به دورهٔ سلطان‌حسین بایقرا تعلق دارد. در قاب‌بندی "پشت سکه‌ها"، ۴ نمونه دارای قاب‌بندی مرکزی است. این دسته، متعلق به دورهٔ تیمور، دورهٔ شاهرخ، دورهٔ ابوسعید و دورهٔ سلطان‌حسین است که هر دوره یک نمونه دارد. یک نمونهٔ دارای قاب‌بندی حاشیه‌دار هم هست که متعلق به دورهٔ تیمور است. ۱۰ نمونهٔ دیگر، قاب‌بندی ترکیبی دارد. یک نمونه متعلق به دورهٔ تیمور، ۷ نمونه متعلق به دورهٔ شاهرخ و ۲ نمونه متعلق به دورهٔ سلطان‌حسین است. در کل، در رو و پشت نمونه‌ها، قاب‌بندی ترکیبی بیشترین کاربرد را داشته است.

ازطرفی، تنوع در قاب‌بندی ترکیبی به اندازه‌ای است که می‌توان آن‌ها را به چند نوع مختلف: سه‌پر، دایره، هفت‌پر، مربع، چهارپر، دالبُر، هشت‌پر و شش‌پر دسته‌بندی کرد (جدول۴).

طبر مبنای جدول۴، انواع قاب‌بندی گونهٔ ترکیبی، به‌ترتیب تاریخی شامل ۸ نوع: سه‌پر، دایره، هفت‌پر، مربع، چهارپر، دالبُر (کثیرالاضلاع)، هشت‌پر و شش‌پر است. انواع قاب‌بندی سه‌پر، هفت‌پر، دالبُر (کثیرالاضلاع)، هشت‌پر و شش‌پر یک نمونه، دایره ۲ نمونه، مربع ۴ نمونه و چهارپر که بیشترین نوع قاب‌بندی ترکیبی را دارد، دربردارندهٔ ۸ نمونه است.

همان‌طور که در تحلیل جدول۳ بیان شد، روی ۱۰ و پشت ۹ نمونه قاب‌بندی ترکیبی دیده می‌شود. از این ۱۰ نمونه، یک نمونه قاب‌بندی سه‌پر، و یک نمونه هفت‌پر دیده می‌شود که هر دو متعلق به دوره تیمور است. ۲ نمونه دارای قاب‌بندی با طرح مربع است که هر دو به دوران شاهرخ تعلق دارد. ۴ نمونه، چهارپر است که ۲ نمونه متعلق به دورهٔ شاهرخ، یک نمونه متعلق به دورهٔ ابوسعید و یک نمونه متعلق به دورهٔ سلطان‌حسین است. قاب‌بندی هشت‌پر و شش‌پر هر کدام یک نمونه دارند که به

جدول۴. انواع قاب‌بندی ترکیبی در سکه‌ها

ردیف	نوع	طرح خطی			
۱	سه‌پر	۱ الف			
۲	دایره	۱ ب	۸ ب		
۳	هفت‌پر	۲ الف			
۴	مربع	۴ الف	۸ الف	۹ ب	۱۵ ب

ادامه جدول۴. انواع قاب‌بندی ترکیبی در سکه‌ها

ردیف	نوع	طرح خطی			
۵	چهارپر	۵ الف	۶ الف	۷ ب	۱۰ ب
		۱۱ ب	۱۲ الف	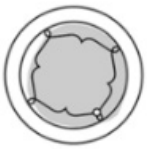 ۱۳ الف	۱۴ ب
۶	دالبُر	۵ ب			
۷	هشت‌پر	۶ الف			
۸	شش‌پر	۱۰ الف			

(نگارندگان، ۱۴۰۲)

دورۀ شاهرخ تعلق دارند. در پشت ۹ نمونه، ۲ نمونه قاب‌بندی دایره دارد که مربوط به دوران تیمور و شاهرخ است، ۲ نمونه قاب‌بندی مربع متعلق به دوران شاهرخ و سلطان‌حسین، ۴ نمونه چهارپر که سه نمونه به دورۀ شاهرخ و یک نمونه به دورۀ سلطان‌حسین تعلق دارد. دالبُر نیز یک نمونه دارد که متعلق به دوره شاهرخ است. در کلِ رو و پشت نمونه‌ها بیشترین فراوانی در هر دو طرف، به چهارپر تعلق دارد.

همان‌طور که در جدول۲ مشاهده شد، گونه‌های قاب‌بندی به‌ترتیب تاریخی شامل: مرکزی، حاشیه‌دار و ترکیبی است (تصویر۷).

براساس نمودار تصویر۷ می‌توان دریافت که در دو دورۀ تیمور و شاهرخ، هر سه نوع قاب‌بندی: ترکیبی، مرکزی و حاشیه‌دار، در نمونه‌ها به کار رفته است. در هر چهار دوره، قاب‌بندی ترکیبی و مرکزی وجود دارد. بیشترین استفاده از قاب‌بندی‌ها، مربوط به دوره شاهرخ است که در گونۀ ترکیبی بیشترین درصد فراوانی را دارد. ازطرفی، در نمونه‌های انتخابی، تنوع قاب‌بندی ترکیبی مشاهده می‌شود (تصویر۸).

همان‌طور که در نمودار تصویر۸ مشاهده می‌شود، اولین نوع قاب‌بندی ترکیبی به‌کاررفته در نمونه‌ها، از نوع سه‌پر است. این نوع در یک طرف یکی از نمونه‌های دوره تیمور وجود دارد. سپس به‌ترتیب تاریخی، قاب‌بندی دایره در یک طرف سکه متعلق به دوران تیمور و شاهرخ، هفت‌پر تنها در یک طرف نمونه متعلق به دورۀ تیمور، مربع در نمونه‌های دوران شاهرخ و سلطان‌حسین، چهارپر در نمونه‌های دوران

شاهرخ، ابوسعید و سلطان‌حسین، و کثیرالاضلاع، هشت‌پر و شش‌پر تنها در نمونه‌های دورهٔ شاهرخ، دیده می‌شود.

بنابراین در دورهٔ تیمور، قاب‌بندی سه‌پر، دایره و هفت‌پر، در دورهٔ شاهرخ دایره، مربع، چهارپر، کثیرالاضلاع، هشت‌پر و شش‌پر، در دورهٔ ابوسعید تنها چهارپر، و در دورهٔ سلطان‌حسین مربع و چهارپر، به کار رفته است. بیشترین تنوع در قاب‌بندی چهارپر مربوط به دورهٔ شاهرخ است. این‌گونه قاب‌بندی در ۶ دسته دایره (۱ نمونه)، مربع (۳ نمونه)، چهارپر (۵ نمونه)، کثیرالاضلاع، هشت‌پر و شش‌پر (هرکدام یک نمونه) دیده می‌شود.

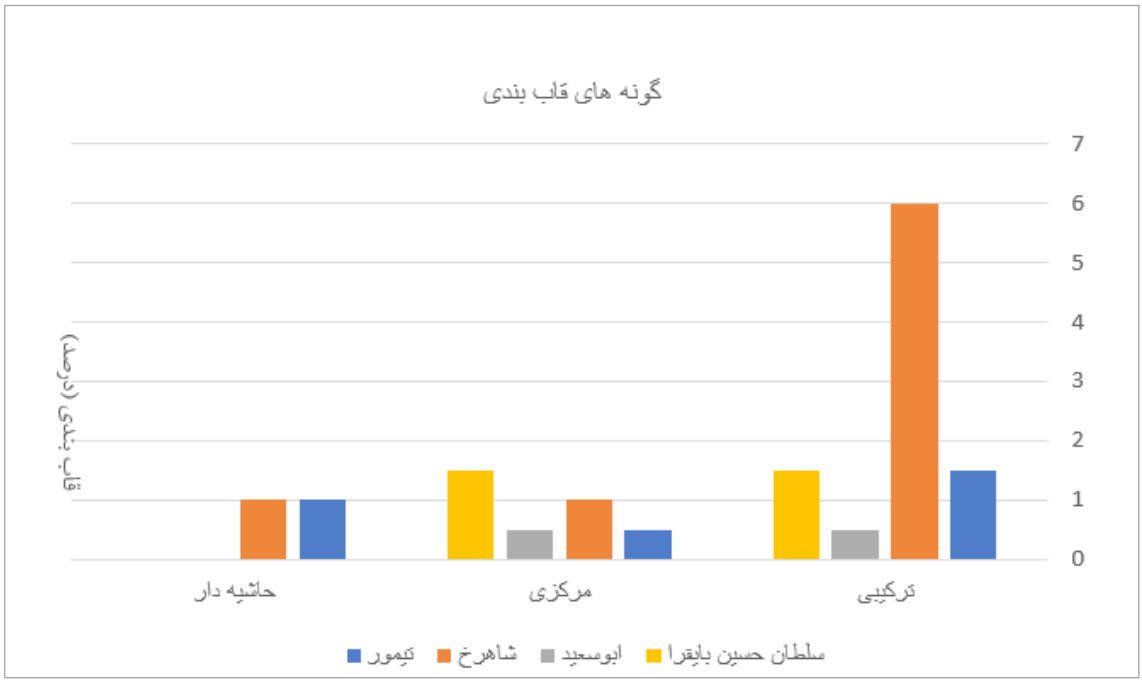

تصویر۷. نمودار درصد تغییرات قاب‌بندی دردوران پادشاهان تیموری (نگارندگان، ۱۴۰۳)

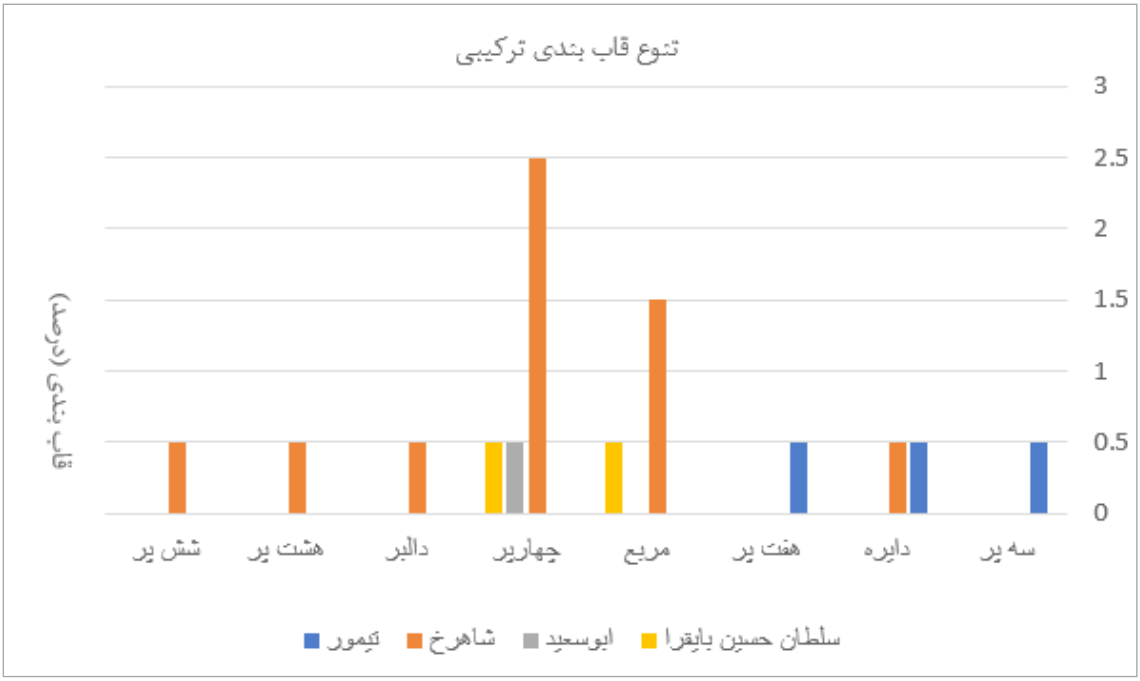

تصویر۸. نمودار درصد تغییرات قاب‌بندی ترکیبی در دوران پادشاهان تیموری (نگارندگان، ۱۴۰۳)

نتیجه‌گیری

در این پژوهش به‌منظور دستیابی به گونه‌های مختلف قاب‌بندی سکه‌های دورهٔ تیموری، بر روی ۱۵ سکه محفوظ در موزه‌های اشمولین، ملک، دیوید و کومش، مطالعاتی انجام شد. پس از بررسی و تحلیل قاب‌بندی پشت و روی نمونه‌ها، می‌توان دریافت که قاب‌ها باوجود شباهت در نگاه اول، متنوع هستند. در یک بخش‌بندی کلی، قاب‌ها به‌ترتیب تاریخی به سه دسته قاب‌بندی: "ترکیبی"، "مرکزی" و "حاشیه‌دار"، تقسیم شدند. در چهار دوره مورد مطالعه (تیمور، شاهرخ، ابوسعید و سلطان‌حسین) گونه‌های ترکیبی و حاشیه‌دار، و در دو دورهٔ تیمور و شاهرخ، هر سه نوع قاب‌بندی ترکیبی، مرکزی و حاشیه‌دار، به کار رفته است. همچنین، نتایج بیانگر آن است که فراوانی گونه‌ها به‌ترتیب شامل: قاب‌بندی ترکیبی (۱۹ نمونه)، مرکزی (۷ نمونه) و حاشیه‌دار (۴ نمونه) است. در قاب‌بندی ترکیبی، قاب‌ها متنوع و بسیار هستند. همچنین تنوع، در نقش مرکزی نمونه‌ها دیده می‌شود. این نوع قاب‌بندی به‌ترتیب تاریخی، به ۸ نوع: سه‌پر، دایره، هفت‌پر، مربع، چهارپر، کثیرالاضلاع، هشت‌پر و شش‌پر دسته‌بندی شده‌اند. درصد فراوانی آن‌ها به‌ترتیب متعلق به: چهارپر (۸ نمونه)، مربع (۴ نمونه)، دایره (۲ نمونه) و بقیه موارد با ۱ نمونه است. متنوع‌ترین نوع قاب‌بندی ترکیبی مربوط به دورهٔ شاهرخ با شش نقش دایره، مربع، چهارپر، دالبُر (کثیرالاضلاع)، هشت‌پر و شش‌پر است.

پی‌نوشت

۱. انگ انداختن یا سورشارژ(countermark)، الحاقی است که برخی از پادشاهان به محض به سلطنت رسیدن یا غلبه بر سلاطین یا سلسله‌های قبلی با عجله، روی سکه‌های قبلی اعمال کرده‌اند. این فعل عمدتاً با نقر اسم یا جمله‌ای، همراه بوده است.

۲. امیرتیمور از همان ابتدای حکومت نظام پولی خود را بر پایه تک‌فلزیِ مسکوکات نقره‌ای که مطابق با اندازهٔ سکه‌های خانات جغتای بود، استوار کرد. بعد از مدتی در سال ۸۲۹ هـ.ق. سکهٔ نقرهٔ جدید ضرب کرد. این سکه، تنکه نقره نام داشت که برگرفته از واژه‌ای هندی بود. وزن هر تنکه نقره در زمان تیمور معادل ۳۸٫۵ گرم بود که مزین به عبارتی اسلامی بود. بعد از تیمور، شاهرخ گونهٔ جدیدی از تنکهٔ نقره را ضرب کرد. این سکه، نسبت به تنکه تیمور وزن کمتری داشت و به شاهرخی شهرت یافت (تاکسن و همکاران، ۱۳۸۴: ۷۰-۷۱).

منابع و مآخذ

- آژند، یعقوب. (۱۳۸۲). **تیموریان**. تهران: جامی.
- ابن‌عربشاه، احمد بن محمد. (۱۳۷۰). **زندگی شگفت‌آور تیمور "عجایب المقدور فی اخبار تیمور"**. ترجمه محمدعلی نجاتی، چاپ چهارم، تهران: علمی فرهنگی.
- احمدی‌پیام، رضوان و شهناز احمدی‌پیام. (۱۳۹۷). بررسی باورهای شیعی بر سکه‌های دوره تیموری. *پژوهشنامه تمدن ایرانی*. سال اول (۱)، ۵۲-۲۳.
- امیرخانی، غلامرضا. (۱۳۸۳). **تیموریان**. چاپ اول، تهران: پژوهش‌های فرهنگی.
- باسورث، ادموند کلیفورد. (۱۳۷۱). **سلسله اسلامی جدید راهنمای گاهشماری و تبارشناسی**. ترجمه فریدون بدره‌ای، چاپ اول، تهران: مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- بیانی (اسلامی ندوشن)، شیرین. (۱۳۸۹). **دین و دولت در ایرانِ عهد مغول حکومت ایلخانی: نبرد میان دو فرهنگ**. جلد دوم، چاپ سوم، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- تقوی، عابد و نیک‌گفتار، احمد. (۱۳۹۴). سکه‌شناسی در دوران شاه سلطان‌حسین بایقرا در محدوده تاریخی خراسان بزرگ (با تکیه بر رویکرد مذهبی). *پژوهشنامه خراسان بزرگ*. سال ششم (۲۰)، ۱۰۸- ۹۷.
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۷). **لغت‌نامه**. جلد ۱۱ و ۱۲. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- سمرقندی، دولتشاه بن علاء الدوله بختیشاه الغاری. (۱۳۶۶). **تذکره الشعراء**. به کوشش محمد رمضانی، تهران: پدیده.

- شمس‌اشراق، عبدالرزاق. (۱۳۶۹). **نخستین سکه‌های امپراتوری اسلام**. اصفهان: رستاک.
- فتحی رواسجان، لیلا. (۱۴۰۰). بررسی وجوه زیبایی‌شناسانه نقوش سکه‌های دوره تیموری و کاربرد این نقوش در طراحی‌های عصر حاضر. زاهدان. *اولین همایش ملی پژوهش‌های کابردی در هنر (آموزش تا کارآفرینی)*، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- مرعشی، ظهیرالدین. (۱۳۴۵). **تاریخ طبرستان و رویان و مازندران**. تصحیح عباس شایان، تهران: فردوسی.
- معین، محمد. (۱۳۸۷). **فرهنگ فارسی معین**. تهران: فرهنگ‌نما.
- میرآخورلو، نسرین و شرفی، محبوبه. (۱۴۰۰). نظام ضرب سکه و مبادلات پولی در دوره تیموری با تکیه بر قلمرو شرق ایران. *تاریخ اسلام و ایران*، سال سی و دوم (۵۳)، ۱۷۹-۱۵۱.
- میرجعفری، حسین. (۱۳۸۷). **تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران در دوره تیموریان و ترکمانان**. چاپ سوم، تهران: سمت.
- واله اصفهانی قزوینی، محمدیوسف. (۱۳۷۹). **خلد برین (تاریخ تیموریان و ترکمانان) روضه ششم و هفتم**. به کوشش میرهاشم محدث، تهران: میراث مکتوب.
- هاشمی قاسم‌آبادی، غلامرضا؛ رجبی، محمدعلی؛ خزایی، محمد؛ ریخته‌گران، محمدرضا و پوررضائیان، مهدی. (۱۳۹۳). پژوهشی پیرامون بنیان‌های معنوی قاب در هنر ایران قبل از اسلام. *نگره*، دوره نهم (۳۰)، ۳۴-۲۱.
- یزدی، شرف‌الدین علی. (۱۳۸۷). **ظفرنامه**. به اهتمام محمد عباسی، تهران: امیرکبیر.

- URL 1 : yun.ir/93kpe (accessed: 2022/03/07).
- URL 2: B2n.ir/z07649 (accessed: 2021/04/16).
- URL 3: https://hcr.ashmus.ox.ac.uk/coin/hcr15877 (accessed: 2021/07/03).
- URL 4: https://hcr.ashmus.ox.ac.uk/coin/hcr15876 (accessed: 2021/07/03).
- URL 5: B2n.ir/j52297 (accessed: 2021/04/16).
- URL 6: B2n.ir/s85624 (accessed: 2021/04/16).
- URL 7: https://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=284925 (accessed: 2021/09/18).
- URL 8: https://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=283213 (accessed: 2021/09/18).
- URL 9: https://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=280651 (accessed: 2021/09/18).
- URL 10: https://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=275697 (accessed: 2021/09/18).
- URL 11: B2n.ir/z45358 (accessed: 2021/09/29).
- URL 12: B2n.ir/s07361(accessed: 2021/04/16).
- URL 13: B2n.ir/g04090 (accessed: 2021/09/26).
- URL 14: B2n.ir/x26277 (accessed: 2021/04/16).
- URL 15: B2n.ir/u77396 (accessed: 2021/04/16).
- URL 16: B2n.ir/s52161 (accessed: 2021/04/16).

Received: 2024/05/11
Accepted: 2024/06/29

Common framing typology in Timurid coins*

Maryam Sadeghi Ghoroghaghaei** **Ahmad salehi kakhki***** **Farhad Khosravi Bizhaem******

Abstract

One of the most diverse historical and archeological evidences of the Timurid period are the coins that have been minted with various motifs and provide valuable information. In addition, they are worthy of attention in terms of framing. Due to the variety of framings, this investigation seeks to investigate and evaluate the various framing forms used to frame coins in the Timurid period, whose investigation yields valuable data for recognizing a portion of the visual patterns found in the Timurid period›s art. The most important question in this search is the different types of Timurid coins. The intended research is fundamental in terms of purpose and descriptive and analytical in terms of method. The sampling process was purposeful and selective, and after preliminary library studies, 15 Timurid era coins from the Ashmolean, David, and Malek museums and the personal collection of Komesh Semnan were selected and studied. Based on the results, the frames of the samples can be divided into 3 types: central, bordered, and combined. "Central Framing" includes samples where one fifth of the surface area of the sample. The largest number of types in historical order include: mixed framing with 19 cases, central with 7 samples, and bordered with 4 samples. Among the types, the combined frames have the highest number and variety of designs, which can be seen in the central role of the samples. Historically, this species has been divided into: three types, circle, seven feathers, square, four feathers, polygonal, eight feathers, and six feathers. Four feathers have 8 cases, the square has 4 samples, the circle has 2 samples, and the rest has 1 sample. The most diverse type of mixed framing, belonging to the era of Shahrukh, is the circle, square, four-part, multi-armed, eight-part, and six-part patterns.

Keywords: Design patterns, Timurid art, Framing, Timurid coins.

---

* This article is taken from the M.A. thesis of Maryam Sadeghi Ghoroghaghae entitled "Common Framing Typology in Timurid Coins" under the supervision of Dr. Ahmad Salehi Kakhki and the guidance of Dr. Farhad Khosravi Bizhaem.

** M.A. in Islamic Art, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran. *sadeghiimarya10@gmail.com*

*** Full Professor, Faculty of Conservation and Restoration, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran (Corresponding Author). *Salehi.k.a@aui.ac.ir*

**** Associate Professor, Faculty of Handicrafts, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran. *f.khosravi@aui.ac.ir*